

Z ZAGADNIEŃ FRAZEOLOGII PORÓWNAWCZEJ

Barbara Krucka

ZWIĄZKI FRAZEOLÓGICZNE Z CZASOWNIKIEM *ROBIĆ* I ICH EKWIWALENTY W JĘZYKU ROSYJSKIM

1. WSTĘP

Zespół problemów związanych z frazeologią konfrontatywną skupia uwagę wielu lingwistów.

W Polsce już w roku 1937 pojawia się praca J. Morawskiego z zakresu frazeologii porównawczej¹. Problematyką tą zajmowali się między innymi S. Skorupka², B. Rejaka³, A. M. Lewicki⁴, A. Doros⁵, I. Daszczyńska⁶,

¹ J. Morawski, *Kastor i Polluks. Studium z zakresu frazeologii porównawczej ze szczególnym uwzględnieniem romańskiej*, Polska Akademia Umiejętności, Rozprawy Wydziału Filologicznego, t. LXV, nr 4, Kraków 1937.

² S. Skorupka, *Stan i perspektywy rozwoju frazeologii porównawczej w Polsce*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, Wrocław 1985, s. 7–15; tenże, *Struktura frazeologiczna w językach słowiańskich*, „Poradnik Językowy” 1973, z. 5–6, s. 253–258.

³ B. Rejaka, *Ekwiwalencja tłumaczenia związków frazeologicznych o identycznej strukturze formalnej i znaczeniowej w przekładach z języka słowackiego na język polski*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 173–181; taż, *Frazeologiczna homonimia międzyjęzykowa (na materiale polskim i słowackim)*, [w:] *Stalność i zmienność związków frazeologicznych*, Lublin 1982, s. 123–135.

⁴ A. M. Lewicki, B. Rejaka, *Pojęcie rodziny frazeologicznej*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 95–105.

⁵ A. Doros, *Problemy frazeologii na urownie odnośnego języka i w konfrontatywnych issledowaniach*, [w:] *Problemy językoznawstwa porównawczego*, Rzeszów 1976, s. 63–71.

⁶ I. Daszczyńska, *Z zagadnień frazeologii*, Słupsk 1983; taż, *Rosyjsko-polskie frazeologizmy werbalne i ich polskie ekwiwalenty*, Słupsk 1984; taż, *Rosyjsko-polskie pozorne ekwiwalenty frazeologiczne*, Słupsk 1987.

T. Orłoś⁷, M. Ostaszewska⁸, D. Rytel⁹, M. Basaj¹⁰, S. Staszewski¹¹, A. Pado¹², a w językoznawstwie rosyjskim np. K. M. Giulumianc¹³, G. J. Sielezniewa¹⁴, N. L. Gilczenok¹⁵, A. W. Kunin¹⁶, W. J. Czusow¹⁷, L. J. Isaczewa¹⁸, W. A. Arakin¹⁹, J. P. Sołodub²⁰.

Badania konfrontatywne są bardzo utrudnione ze względu na rozbieżności i niekonsekwencje dotyczące podstawowych pojęć z zakresu frazeologii.

⁷ T. Z. Orłoś, *Frazeologizmy z „dać” w języku polskim, czeskim i słowackim*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 167–172; tenże, *Z badań nad frazeologizmami przymiotnikowymi w języku czeskim i polskim*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 143–149.

⁸ M. Ostaszewska, *Z zagadnień frazeologii porównawczej*, „Poradnik Językowy” 1967, nr 6, s. 267–279.

⁹ D. Rytel, *Jednostka frazeologiczna a złożenia w języku czeskim (na tle języka polskiego)*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 177–187; taż, *Pary wyrazowe w języku niemieckim na tle języka czeskiego i polskiego*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 4, s. 176–184; taż, *Frazeologiczne warianty i synonimy ustalonych porównań w języku czeskim i polskim*, [w:] *Stalość i zmienność związków...*, s. 69–77.

¹⁰ M. Basaj, *Ekwiwalencja tłumaczeń frazeologizmów (na przykładzie języka czeskiego i polskiego)*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 157–165; tenże, *Z problematyki indoeuropeizmów frazeologicznych*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 73–82.

¹¹ S. Staszewski, *Wieloznaczne związki frazeologiczne w języku polskim i rosyjskim*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 193–200; tenże, *Półkalki, kalki zapożyczenia i hybrydy we frazeologii*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 215–222; tenże, *Podział związków frazeologicznych w polskiej i radzieckiej lingwistyce*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego” 1970, seria I, Filologia rosyjska, z. 70, s. 79–87.

¹² A. Pado, *Kontekst rosyjskich i polskich związków frazeologicznych*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 183–192; taż, *Elementy wspólne we frazeologii polskiej i rosyjskiej*, Lublin 1973, s. 147–156; taż, *Wykorzystanie genetiwu adnominalnego i przymiotnika dzierżawczego w związkach frazeologicznych o tych samych leksemach w języku polskim i rosyjskim*, [w:] *Stalość i zmienność związków...*, s. 47–53.

¹³ K. M. Giulumianc, *K izuczeniju frazeologizmov rodstwiennych jazykow po siemantyczskim gruppam*, [w:] *Woprosy siemantiki frazeologičeskich jedinic*, Nowgorod 1972, s. 38–40.

¹⁴ G. J. Sielezniewa, *Frazeologičeskije pola s nazwanijem golowy w ruskom i polskom jazykach*, [w:] *Siemantyczeskije kategorii sopostawitielnogo izuczenija russkogo jazyka*, Woroneż 1981, s. 72–75.

¹⁵ N. L. Gilczenok, *Opyt siemantiko-stilistyczeskogo sopostawlenija srawnienij na materiale pieriewodow chudożestwiennoj prozy s russkogo jazyka na niemieckij*, [w:] *Stilistika chudożestwiennoj rieczy*, Leningrad 1973, s. 143–156.

¹⁶ A. W. Kunin, *Ustojczywyje glagolnyje srawnienija w ruskom i anglijskom jazykach (opyt sopostawitielnogo analiza)*, „Russkij jazyk za rubieżom” 1971, nr 1.

¹⁷ W. J. Czusow, *Strukturnyje modeli polisiemicznych frazeosoczetanij w ruskom i anglijskom jazykach*, [w:] *Siemantyczeskije kategorii...*, s. 102–106.

¹⁸ L. J. Isaczewa, *Soczetanija s glagolom „to get + abstraktnoje suszczestwitelnoje” anglijskiego jazyka i ich sootwietstwija w ruskom jazykie*, [w:] *Siemantyczeskije kategorii...*, s. 94–98.

¹⁹ W. A. Arakin, *Srawnitielnaja tipologija anglijskiego i russkogo jazykow*, Leningrad 1979.

²⁰ J. P. Sołodub, *K woprosu o sowpadenii frazeologičeskich oborotow w razlicznych jazykach*, „Woprosy jazykoznania” 1982, nr 2, s. 106–114.

Nie jest dotąd ustalony zakres frazeologii, istnieją rozbieżności terminologiczne, nie ma jednoznacznie określonej struktury formalnej i znaczeniowej frazeologizmu, niejednakowo rozumie się pojęcie wariantu frazeologicznego, różnie klasyfikuje się jednostki frazeologiczne, istnieją duże rozbieżności między słownikami frazeologicznymi, które uwzględniają, bądź nie, związki łączliwe i luźne. Trudności te sygnalizuje wielu badaczy²¹.

Słowniki dwujęzyczne podają czasami odpowiedniki frazeologiczne, ale często stanowi to dodatkową trudność, jak w przypadku *Słownika polsko-rosyjskiego* Hessena i Stypuły, w którym polskim związkom frazeologicznym przypisuje się niejednokrotnie błędne ekwiwalenty, na przykład: *robić pieniądze* – *nażywat' dieńgi* (powinno być: *dielat' dieńgi*); *robić ofiarę z siebie* – *prikidywat'sia nieszczastnym* (powinno być: *stroit' iz siebia żertwu*); *robić komu wstyd* – *zastawlat' stydit'sia kogo-libo* (powinno być: *stydit' kogo-libo, pozorit' kogo-libo*); *robić siusiu* – *moczitsia* (powinno być: *dielat' pipi, pisat'*); *robić dobrą robotę* – *dielat' poleznoje dielo* (powinno być: *dielat' choraszuju rabotu*).

Celem artykułu jest ustalenie rosyjskich odpowiedników polskich związków frazeologicznych z czasownikiem *robić*. W końcowej części zamieszczony jest słownik zawierający polsko-rosyjskie ekwiwalenty frazeologiczne.

Materiał egzemplifikacyjny został wybrany z polskich i rosyjskich słowników oraz zweryfikowany i uzupełniony przez użytkowników języka rosyjskiego (kilku pracowników naukowych wyższej uczelni w Sankt-Petersburgu i grupę rosyjskojęzycznych studentów). Na 144 przykłady związków frazeologicznych polsko-rosyjski słownik Hessena i Stypuły notuje 64, dla 23 z nich podaje inne odpowiedniki.

Ponieważ przedstawiony materiał może zostać wykorzystany w leksykografii, tłumaczeniach i dydaktyce, przyjmuję szeroką definicję frazeologizmu. Taki punkt widzenia reprezentują również autorzy niektórych słowników, np. *Słownika frazeologicznego języka polskiego*, *Słownika języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego, *Słownika języka polskiego*, pod red. M. Szymczaka, 17-tomowego *Słownika języka rosyjskiego*. *Słownik frazeologiczny języka rosyjskiego* A. I. Mołotkowa zawiera tylko zleksykalizowane związki stałe.

S. Skorupka tak uzasadnia swój punkt widzenia: „Wydaje się, że nie można ograniczać znaczenia frazeologii jako dyscypliny do nauki o związkach stałych, których składniki są całkowicie zleksykalizowane. Byłoby to zubożeniem problematyki, ograniczeniem jej do jednego tylko typu, a poza tym

²¹ W. Cienkowski, *Typy słowników frazeologicznych*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 17–21; A. Pajdzińska, *Elementy motywujące znaczenie w składzie związków frazeologicznych*, *Z problemów frazeologii...*, s. 81; S. Skorupka, *Stan i perspektywy rozwoju frazeologii...*, s. 9–13; D. Rytel, *Jednostka frazeologiczna a złożenia w języku czeskim...*, s. 9–13, 177; I. Daszczyńska, *Rosyjsko-polskie pozorne ekwiwalenty frazeologiczne*, s. 3.

utrudniłoby powiązanie frazeologii ze słowotwórstwem, szczególnie z interesującym problemem, jakim jest stosunek połączeń frazeologicznych, zarówno stałych, jak i luźniejszych, do wyrazów złożonych i do wielowyrzowych terminów specjalnych²².

Tak więc w ślad za rozwiązaniami W. Doroszewskiego i S. Skorupki przedmiotem obserwacji są nie tylko związki stałe, ale i łączliwe, a także przysłowia²³.

2. KLASYFIKACJA FUNKCJONALNA

Zgodnie z ogólnie przyjętą klasyfikacją polskie i rosyjskie związki frazeologiczne z czasownikiem *robić* można podzielić na frazy i zwroty²⁴.

Frazy pełnią funkcję wypowiedzenia. Są to gotowe, nie wymagające uzupełnień struktury językowe. Należą do nich przede wszystkim przysłowia, np.: *I w Paryżu nie zrobią z owsa ryżu; Iz swinji nie sdielajesz baleriny; Iz kozla nie wydoisz moloka; Každy robi, co może; Murzyn zrobił swoje, Murzyn może odejść.*

Przykłady fraz są nieliczne. Przytłaczająca większość omawianych frazeologizmów należy do zwrotów, które pełnią funkcję predykatu. Mają one różne schematy walencyjne: otwierają w tekście jedno, dwa albo trzy puste miejsca. Najczęściej polskie i rosyjskie frazeologizmy otwierają jedno puste miejsce: [ktoś] *robi honory pana domu*; [ktoś] *robi z igły widły*; [ktoś] *robi z gęby cholewę*; [ktoś] *robi z tata wariata*; [kto-to] *dielajet iz muchi slona*; [kto-to] *dielajet kisłoje lico*; [kto-to] *dielajet choroszuju minu pri płochoj igrie.*

Pewna część frazeologizmów otwiera dwa puste miejsca, np.: [ktoś] *robi [do kogoś] słodkie oczy*; [ktoś] *robi wstręty [komuś]*; [ktoś] *robi [komuś] kawały*; [kto-to] *dielajet [komu-to] awansy*; [kto-to] *dielajet obzor [czego-to]*; [kto-to] *dielajet smotr [czego-to]*.

Niewiele jest frazeologizmów otwierających trzy puste miejsca, np.: [ktoś] *robi [komuś] [czymś] przyjemność*; [ktoś] *robi [komuś] [coś] szydelkiem*; [ktoś] *robi [komuś] propozycję [czegoś]*; [ktoś] *robi [czymś] wrażenie [na kimś]*; [kto-to] *dielajet [komu-to] proswieczwanie [czego-to]*.

Niektóre człony schematu walencyjnego są fakultatywne, np.: [kto-to] *sdielał kniksien* (fakultatywnie – [komu-to]): *Kak tolko konczilsia obied, Asia*

²² S. Skorupka, *Stan i perspektywy rozwoju frazeologii...*, s. 9.

²³ S. Skorupka, *Klasyfikacja jednostek frazeologicznych i jej zastosowanie w leksykografii*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 11.

²⁴ Np. S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1, Warszawa 1985, s. 6; A. M. Lewicki, *O motywacji frazeologizmów*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 39–40.

wstała, sdielala nam kniksien. [ktoś] robi fochy (fakultatywnie – [komuś]): *Ta dziewczyna robi mi ciągle jakieś fochy, [ktoś] robi [coś] szydełkiem* (fakultatywnie – [komuś]): *Babcia robi wnuczce szydełkiem nową serwetkę* i in.

3. KLASYFIKACJA SEMANTYCZNA

W polskim językoznawstwie przyjmuje się klasyfikację związków frazeologicznych zaproponowaną przez S. Skorupkę, który ze względu na stopień leksykalizacji dzieli je na stałe, łączliwe i luźne²⁵.

Rozpatrując zależność między znaczeniem strukturalnym a realnym związku frazeologicznego²⁶, można wyróżnić trzy typy frazeologizmów z czasownikiem *robić*.

1. Znaczenie strukturalne jest zupełnie nieczytelne. Dany związek frazeologiczny ma jedynie globalne znaczenie realne.

Wśród tego typu struktur możemy wyróżnić takie, w których jeden z wyrazów jest niezrozumiały i nie występuje poza danym związkiem frazeologicznym, np.: *robić furorę* (także odpowiednik rosyjski *proizvodit' furor*), ros. *dielat' awansy*; przest. *robić kurę* (por. ros. *stroit' kury*).

Wyrazom pol. *furora*, ros. *furor*, ros. *awansy* przypisuje się tzw. znaczenia resztkowe, tj. znaczenia, które pozostają po odjęciu od semantyki całego frazeologizmu treści czasownika *robić*²⁷.

Do tego typu frazeologizmów należą także takie struktury, w których poszczególne składniki istnieją poza danym związkiem wyrazowym, ale niezrozumiała jest zachodząca między nimi relacja znaczeniowa, np.: *robić kogoś na szaro, na żywca, w Karola, w trąbę, w konia, robić z kogoś balona, robić chodu* (por. ros. *dat' chodu*), *robić na lewo, robić po lebkach, robić wszystko na jedno kopyto, sdielat' iz kogo-nibud' kozła, dielat' wsio na odno lico*. Konstrukcje te są sfrazeologizowane.

2. Drugi typ związków frazeologicznych stanowią takie, w których znaczenie całego połączenia wyrazowego nie jest sumą znaczeń jego komponentów. Znaczenie strukturalne jest zrozumiałe, ale nie określa leksykalnego funkcjonowania danego frazeologizmu, np.: *robić na czym krzyżyk* (por. ros. *stawit' kriest na czom-nibud'*), *robić z igły widły, robić z muchy słonia*, (por. ros. *dielat' iz muchi słona*), *robić wodę z mózgu* (por. ros. *pudrit' mozg*), *robić bokami, robić gębą, robić łóżko, robić krecią robotę* (por. ros. *ryt' jamu pod kogo*).

²⁵ Np. S. Skorupka, *Klasyfikacja jednostek frazeologicznych...*, s. 7–11.

²⁶ Por. D. Butler, *Znaczenie strukturalne a znaczenie realne stałych związków wyrazowych. (Paralele frazeologii i słowotwórstwa)*, [w:] *Problemy frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 49–56.

²⁷ Tamże, s. 53.

Do tego typu związków D. Buttler zalicza także te, w których jeden z komponentów ma znaczenie archaiczne, np.: *robić wstręty* (dawne znaczenie 'przeszkoda, trudność' wyszło z użycia); *robić komuś awanse* (znaczenie 'szczególne względy, grzeczności' wyszło z użycia). Związki wyrazowe tego typu są częściowo sfrazeologizowane.

3. Największą grupę tworzą frazeologizmy, w których znaczenie całej konstrukcji jest sumą znaczeń jej komponentów, ale ich skład jest ustalony, a możliwość wymiany ogranicza się do wyrazów bliskich znaczeniowo, np. *robić (stroić) ceregiele*.

Do tego typu należą np. następujące jednostki frazeologiczne: *robić (kręcić) beczki* (por. ros. *dielat' boczki*), *robić (stroić) grymasy* (por. ros. *stroit' grimasy*), *robić dyg* (por. ros. *dielat' kniksien*), *robić zdjęcia* (por. ros. *dielat' snimki*), *robić zakupy* (por. ros. *dielat' pokupki*), *robić interesy* (*dielat' intieriesy*).

4. TYPY POLSKO-ROSYJSKICH EKWIWALENTÓW FRAZEOLÓGICZNYCH

Międzyjęzykowe odpowiedniki frazeologiczne zostały sklasyfikowane, nie ma jednak między wyróżnianymi typami absolutnej zgodności²⁸.

Porównując związki frazeologiczne w języku polskim i rosyjskim możemy wyodrębnić ekwiwalencję pełną, częściową i zerową²⁹.

1. Ekwiwalencja pełna. W przypadku ekwiwalencji pełnej polskie i rosyjskie frazeologizmy mają takie samo znaczenie realne, takie samo nacechowanie stylistyczne, zbieżna jest także struktura formalno-gramatyczna. Pełnych ekwiwalentów frazeologicznych z czasownikiem *robić* jest bardzo dużo, np.: *robić pieniądze* – *dielat' dieńgi*; *robić duże oczy* – *dielat' bolszyje głaza*; *robić z kogo pośmiewisko* – *dielat' iz kogo-nibud' posmieszyszcz*; *robić co z głową* – *dielat' czto-nibud' s gołowej* i in.

2. Ekwiwalencja częściowa. Przy ekwiwalencji częściowej występują rozbieżności leksykalne, morfologiczne i składniowe.

²⁸ M. Basaj, *Ekwiwalencja tłumaczeń frazeologizmów...*, s. 157; B. Rejakowa, *Ekwiwalencja tłumaczenia związków frazeologicznych*, s. 173; J. Matešić, *Problemy russoj i niemieckoj frazeologii (opyt raboty nad frazeologičeskim słowariom)*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 17; M. Basaj, *Z problematyki europeizmów frazeologicznych*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 73; D. Rytel, *Frazeologiczne warianty i synonimy ustalonych porównań w języku czeskim i polskim*, [w:] *Stalość i zmienność związków...*, s. 69; I. Daszczyńska, *Z zagadnień frazeologii*; też, *Rosyjskie frazeologizmy werbalne i ich polskie ekwiwalenty*; też, *Rosyjsko-polskie pozorne ekwiwalenty frazeologiczne*.

²⁹ J. Matešić, *Problemy russoj i niemieckoj frazeologii...*, s. 17–25.

2.1. Ekwiwalenty frazeologiczne różniące się składem leksykalnym. Polskiemu czasownikowi *robić* w różnych połączeniach frazeologicznych odpowiadają czasowniki *sowierszat'*, *proizwodit'*, *sostawlat'*, *stroit'*, *ustraiwat'*, *sozdawat'*, np.: *zrobić napad* – *sowierszyt' napadienie*; *robić furorę* – *proizwodit' furor*; *robić panikę (popłoch)* – *proizwodit' paniku (periepołach)*; *robić przegląd* – *proizwodit' osmotr*; *robić wrażenie* – *proizwodit' wpieczatlenije*; *robić partię* (grać lub wygrywać partię, np. w brydża) – *sostawit' partiju*; *robić konkurencję* – *sostawlat' konkuriencyju*; *robić z siebie ofiarę* w zn. (poświęcać się dla kogo, czego) – *stroit' iz siebia żertwu*, w zn. 'okazywać się niezdarnym' – *stroit' iz siebia rastiapu*; *zrobić grandę* – *ustroit' buzu*; *robić trudności* – *sozdawat' trudnosti*; *robić tłum* – *sozdawat' tołpu*. Por. także inne przykłady: *robić ceremonie* – *razwodit' ceremonii*; *robić dowcipy* – *wykidywat' szutki*; *robić intrygi* – *wiesti intrygi*; *robić alarm* – *podnimat' triewogu*; *robić chodu* – *dawat' chodu*.

Użytkownicy języka rosyjskiego w wielu wypadkach kwestionują użycie w danym połączeniu wyrazowym czasownika *dielat'* zastępując go synonimami, np.: *stroit' grimasy*, *stroit' miny*, *sowierszyt' ekskursiju*, *sowierszat' pokupki*, *ustraiwat' obławu*, *prowesti obzor*, mimo iż słowniki notują występowanie w tych związkach wyrazowych także czasownika *dielat'*. Mogłoby to świadczyć o zwięźnieniu się zakresu użycia czasownika *robić* w języku rosyjskim.

2.2. Ekwiwalenty frazeologiczne różniące się zakresem znaczeniowym. Polski frazeologizm *robić grymasy* ma dwa znaczenia: 'wykrzywiać się' i 'grymasić', ekwiwalent rosyjski ma znaczenie węższe – 'wykrzywiać się', natomiast w znaczeniu 'grymasić' używany jest czasownik *kaprizniczat'*.

Polski związek frazeologiczny *robić ofiarę z siebie* ma znaczenia 'poświęcać się dla kogo, czego' i 'okazywać się niezdarnym w czym', odpowiednik rosyjski *stroit' iz siebia żertwu* ma tylko znaczenie pierwsze, natomiast drugie wyrażane jest frazeologizmem *stroit' iz siebia rastiapu*.

W języku polskim frazeologizm *robić alarm* ma znaczenia 'wzywać do gotowości bojowej' i 'powodować panikę', natomiast odpowiedni rosyjski związek wyrazowy *podniat' triewogu* ma jedynie znaczenie 'wzywać do gotowości bojowej', natomiast drugie wyrażane jest połączeniem wyrazowym *podnimat' na nogi*.

Frazeologizm *robić komedie* ma od odpowiednika rosyjskiego szerszy zakres znaczeniowy: 'awanturować się' i 'udawać', por. ros. *łomat' komiediu* 'udawać'.

Związek frazeologiczny *robić awanse* ma obok znaczenia 'dawać do zrozumienia, że jest się skłonny do flirtu', także odcień znaczeniowy 'być dla kogo szczególnie grzecznym', którego brak w ekwiwalencie rosyjskim *dielat' awansy*.

2.3. Różnice morfologiczno-syntaktyczne. Porównując *robić* [co na co]: *robić co na drzewo, marmur* itp. z ros. *otdielat'* [czto podo czto]: *otdielat'*

czto-libo pod dieriewo, pod mramor trzeba zauważyć, że różnice dotyczą postaci słowotwórczej czasownika *robić* związanej z różnicą znaczeniową (ros. *otdielat'* 'wykończyć') oraz użycia innego przyminka.

W niżej cytowanych przykładach rzeczownik w polskim związku frazeologicznym ma formę liczby mnogiej, a w odpowiedniku rosyjskim liczby pojedynczej: *robić komedie* – *łomat' komiedi*; *robić zaciągi* – *proizwodit' nabor*.

W ekwiwalencie rosyjskim *stawit' kriest na czom-libo* niemożliwe jest użycie formy zdrobniałej *kriestik*, por. pol. *robić (stawiać) na czym krzyżyk*.

Frazeologizmy *robić czule (słodkie) oczy i dielat' (stroit') glazki* różnią się formą rzeczownika (w języku rosyjskim obligatoryjnie zdrobniała) i ilością komponentów (w rosyjskim odpowiedniku brak określenia *czule, słodkie*).

W parze ekwiwalentów *robić żarty* – *szutki szutit'* obok różnicy leksykalnej mamy także odmienną rekcję: pol. *z kogo, czego*, ros. *nad kiem, czym*.

Różnica między frazeologizmami *robić dobrą minę do złej gry* – *dielat' choraszuju minu pri plochoj igrie* dotyczy także rekcji: pol. *V + do Gen.*, ros. *V + pri Loc*.

Kontrasty strukturalne obserwujemy także w następujących przykładach: *nie ma co robić* 'nic się nie poradzi' – *dielat' nieczego*; *ktoś nie ma gdzieś co robić* 'jest zbyteczny' – *komu-to nieczego dielat' gdzie-libo*.

2.4. Różnice stylistyczne. Frazeologizmy *zrobić drakę i zawiązać' (zatiejat')* *draku* różnią się nacechowaniem emocjonalnym: polski frazeologizm opatruje się w słownikach kwalifikatorem „pospolity”, natomiast rosyjski odpowiednik nie ma tego odcienia emocjonalnego.

Rosyjski związek frazeologiczny *sdielat' kniksien*, będący ekwiwalentem polskiego *zrobić dyg*, jest przestarzały, ale wykazuje dużą częstotliwość użycia w klasycznej literaturze pięknej, w związku z czym jest zrozumiały.

Polski frazeologizm *robić kurę* mający takie samo znaczenie i podobną strukturę jak rosyjski *stroit' kury* wyszedł jednak zupełnie z użycia, podczas gdy rosyjski jest żywy. Nie można ich zatem uznać za ekwiwalentne i w tłumaczeniu na język polski trzeba znaleźć inny odpowiednik, np. *smalić cholewki*.

3. Ekwiwalencja zerowa. Niektóre polskie frazeologizmy nie mają odpowiedników w języku rosyjskim i można je tłumaczyć opisowo, względnie przy pomocy jednego wyrazu, np.: *robić komu wstyd* – *stydit'*, *pozorit' kogo*, *czto*; *robić ruch w interesie* – *wiesti ożywlennuju diejatielnost*; *robić twarz* – *nakraszawat'sia*; *robić honory domu* – *prinimat' gostiej*.

Do tej grupy należy zaliczyć te wypadki, kiedy polski frazeologizm posiada równoważny znaczeniowo ekwiwalent rosyjski, motywowany jednak zupełnie innym połączeniem wyrazowym: *robić krecią robotę* – *ryt' (kopat')* *jamu pod kogo-to*; *robić z gęby cholewę (ścierkę)* w zn. 'nie dotrzymywać słowa' – *brosat'sia słowami*; *nic sobie nie robić z kogo, czego* – *ni wo czto*

stawit'; *robić co się żywnie podoba* – *dielat'* *czto w gołowu wzbriediot*; *co z tym fantem robić* – *kak byt'*; i w Paryżu *nie zrobią z owsa ryżu* – *iz swinji nie sdielajesz balerinu*; *zrobić plajtę* – *wyletiet' w trubu'*; *robić bokami* – *sidiet' na bobach*; *robić gębą* w zn. 'mówić' – *czesat' zuby*, w zn. 'wymyślać' – *raspuskat' gorło (głotku)*; *robić się na bóstwo* – *stroit' iz siebia krasawicu*; *robić wodę z mózgu* – *pudrit' (wkrucziwat') mozgi*; *robić jak w jarzmie* – *wkaływat' kak koń*.

Międzyjęzykowe odpowiedniki frazeologiczne o ekwiwalencji zerowej należą do idiomatyzmów.

4. Wybór frazeologizmu. W niektórych wypadkach jednemu frazeologizmowi w języku polskim może odpowiadać więcej niż jeden ekwiwalent w języku rosyjskim, np.: *robić ceregiele (ceremonie)* – *razwodit' ceremonii*, *razwodit' antimonii*; *robić intrygi* – *wiesti intrigi*, *stroit' kozni*; *robić porządki* – *dielat' poriadki*, *nawodit' poriadok*, *dielat' uborku*; *robić alarm* 'wzywać do gotowości bojowej' – *podnimat' (bit') triewogu*, *bit' (udarit') w nabat* (por. *bić na alarm*); *robić wodę z mózgu* – *wkrucziwat' mozgi*, *pudrit' mozgi*; i w Paryżu *nie zrobią z owsa ryżu* – *iz swinji nie sdielajesz balerinu*, *iz kozła nie wydoisz moloka*; *robić jak w jarzmie* – *wkaływat' kak koń*, *pachat' kak loszad'* (por. pol. *pracować jak koń*).

5. Podsumowanie. Jak wynika z cytowanych przykładów w języku polskim i rosyjskim wiele jest związków frazeologicznych o takiej samej strukturze semantycznej i gramatycznej, np. *robić pieniądze* – *dielat' dieńgi*, częściej jednak występuje ekwiwalencja częściowa, a różnice dotyczą leksyki, morfologii i składni, np. *robić komedie* – *łomat' komediu*. Często przy pozornej tożsamości występują różnice stylistyczne, np. *robić dyg* – *dielat' kniksien*.

Dużą grupę stanowią związki frazeologiczne o ekwiwalencji zerowej, np. *robić honory domu* – *prinimat' gostiej*.

Przytoczone przykłady stanowią niewielką część ogromnego materiału wymagającego opracowania i sklasyfikowania. Niezwykle cenny i przydatny byłby słownik polsko-rosyjskich ekwiwalentów frazeologicznych.

5. SŁOWNIK ZWIĄZKÓW FRAZEOLOGICZNYCH Z CZASOWNIKIEM *ROBIĆ*

co ja (ty itd.) robię (robisz itd.) najlepszego – *czto-ż ja (ty itd.) dielaju (dielajesz itd.)*
co (cóż) robić 'nic się nie poradzi' – *czto- (ż, że) dielat'*
co (cóż) robić, co ma się robić 'jak postąpić' – *czto- (że, ż) mnie (jemu itp.) dielat'*
co robić z kim 'co począć wobec kogo' – *czto dielat' s kiem ili, czem-libo*

co robić z sobą 'jak się zachować, gdzie się podziąć' – czto s soboj dziełat'
 co z tym fantem robić – kak byt'
 coś nie robi komuś różnicy a) 'coś jest komuś obojętne'; b) 'coś komuś nie sprawia kłopotu'
 – a) czto-to nie imiejēt znaczenija: b) czto-to nie sostawļajēt trudnosti
 co tu (tam itd.) robisz (robi itd.) 'skąd się tu wzięłeś, po co tu jesteś' – czto ty zdies' dziełajesz
 i w Paryżu nie zrobią z owsa ryżu – iz swinji nie sdielajesz baleriny; iz kozła nie wydoisz mołoka
 Murzyn zrobił swoje, Murzyn może odejść – Mawr sdielał swojo dzieło, mawr możet uchodit'
 nic nie robić 'próżnować' – niczego nie dziełat'
 nic sobie nie robić, niewiele sobie robić z kogo, czego – ni wo czto (nie) stawit' kogo-, czto-libo
 nie ma (nie było) co robić 'nie ma, nie było rady' – dziełat' (było) nieczego
 nie mieć tu (tam itp.) co robić 'być zbytecznym' – nieczego dziełat' komu-libo gdje-libo
 nie wiedzieć, co robić z czasem – nie znat', czto dziełat' s wriemieniem
 nie wiedzieć, co robić z pieniędzmi – nie znat', czto dziełat' s dieńgami
 nie wiedzieć, co robić z rękami – nie znat', kuda diet' ruki
 robi coś swoje 'działa ze skutkiem' – czto-to dziełajet swojo
 robić alarm – 1) 'wzywać do gotowości bojowej'; 2) 'szerzyć niepokój' – 1) podnimat'
 triewogu; 2) podnimat' (stawit') na nogi
 robić awanse – dziełat' awansy
 robić awanturę – dziełat' (podnimat', ustraiwat') skandał
 robić balona z kogo – dziełat' pridurka iz kogo-libo
 robić beczkę (w lotnictwie) – dziełat' boczku
 robić biedę komu – priniesti biedu komu-libo
 robić błędy, omyłki – dziełat' (sowierszat') oszybki
 robić bokami 'mieć kłopoty finansowe' – sidiet' na bobach
 robić bronią, szablą, florem – rabotat' orużyjem, sablej, rapiroj
 robić ceregiele, ceremonie – razwodit' cerimonii, razwodit' antimonii
 robić, co się chce, co się (żywnie) podoba – dziełat', czto zachoczetsia, wzdumajetsia, w gołowu
 wzbriediot
 robić chodu – dawat' chodu
 robić co do kogo należy – zanimat'sia swoim dziełom
 robić (czynić) cuda 'pomagać' – dziełat' (sowierszat', tworit') czudiesa
 robić czary – koldowat'
 robić człowieka z kogo – dziełat' iz kogo-libo czelowieka
 robić czułe (słodkie) oczy do kogo – dziełat' (stroit') gładki
 robić długi – dziełat' dołgi
 robić dobrą minę do złej gry – dziełat' choroszuju (wiesiołuju) minu pri płochoj igrie
 robić dobrą robotę – dziełat' choroszuju rabotu
 robić dobry czas (w sporcie) – pokazywat' chorošieje wriemia
 robić (komu) dobrze, źle na co – diejstwowat' na kogo, czto-libo chorošo, płochu
 robić doktorat – dziełat' kandidatskuju dissertaciju
 robić drakę – zatiewat' (zawiazywāt') draku
 robić durnia z kogo – dziełat' iz kogo-libo duraka
 robić duże (wielkie) oczy – dziełat' bolszyje glaza
 robić dyg – dziełat' kniksien
 robić dygresje – otkłoniāt'sia ot tiemy
 robić dyplom – zaszciszczat' diplom
 robić dziwolągą (dziwaka) z kogo – dziełat' iz kogo-libo czudaka (priczudnika)
 robić fochy, fupy – kaprizniczat'
 robić forszę – zaszybat' dieńgu (kopiejku, grosz)
 robić furorę – proizwodit' furor

- robić gębą 1) 'mówić', 2) 'wymyślać' – 1) czesat', poczesat' zuby, 2) raspuskat' gorlo, giotku
robić głupstwa – dziełat' głuposti
robić grandę – ustraiwat' buzu
robić grymasy 1) 'wykrzywiać się', 2) 'grymasić' – 1) dziełat' grimasy, 2) kaprizniczat'
robić (czynić) honory domu (honory pana, pani domu) – prinimat' gostiej
robić humor – pritworiatsia wiesiołym
robić ileś kilometrów (w jakimś czasie) – dziełat' skolko-to kilometrów (w kakoje-to wriemia)
robić interesy na kim, na czym – nażywatsia na kom, czom-libo
robić intrygi – wiesti intrigi
robić jak w jarzmie – pachat' kak łoszat', wkaływat' kak koń
robić jak z nut – dziełat' kak po notam
robić kanty – machlewat'
robić karierę – dziełat' karjeru
robić kasę 1) 'obrachowywać stan kasy'; 2) 'o teatrze, sztuce itp. przynosić dochód' – 1) dziełat' kassu; 2) dziełat' sbory
robić kawały komu – wykidywat' szutki komu-libo
robić komedie 1) 'awanturować się'; 2) 'udawać' – 1) ustraiwat' sceny; 2) łomat' komiediu
robić konkurencję – sostawlat' konkuriencyju
robić koniec z czym – położył' koniec czemu-libo
robić kwaśną (niewinną, ważną) minę – dziełat' kisłoje, niewinnoje, ważnoje lico, dziełat' kisluju minu
robić kokosy – zaszybat' dieńgu (kopiejku, grosz)
robić kroki 'czynić starania' – priedprinimat' szagi
robić krecią robotę – ryt' (kopat') jamu pod kogo-to
robić (na czym) krzyż (krzyżyk) – stawit' kriest na czom-libo
robić łaskę – dziełat' miłost'
robić łokciami – rabotat' łoktiami
robić łóżko – stielit' postiel
robić marsa – pridawat' licu groznoje wyrażenie
robić maturę – gotowit'sia k ekzamienu na attestat zrielosti, zdawat' ekzamen na attestat zrielosti
robić miejsce – oswobożdat' miesto
robić (co) na drzewo, na dąb itp. – otdiełat' pod dieriewo, dub itp.
robić (komu) nadzieję – podawat' (wsiełat') nadzieźdu
robić na hura – dziełat' na ura
robić (co) na lewo – kombinirowat' nalewo
robić na zamówienie – dziełat' na zakaz
robić (kogo) na żywca – dziełat' iz kogo-libo kozła
robić ofiarę z siebie 1) 'poświęcać się'; 2) 'okazywać się niezdarnym' – 1) stroit' iz siebia żertwu; 2) stroit' iz siebia rastiapu
robić ogień – razwodit' ogoń
robić (do kogo) oko – znaczitielno podmigiwat' komu-libo
robić panikę (popłoch) – proizwodit' paniku (pieriepołoch)
robić partię (w karciarstwie) – sostawit' partiju
robić pieniądze – dziełat' dieńgi
robić piersiami – głęboko dyszat'
robić pierwszy krok (pierwsze kroki) – dziełat' pierwyj szag (pierwyje szagi)
robić plajtę – wyletat' w trubu
robić plotki – rasprostranijat' spletni
robić po łebkach – dziełat' aby kak
robić porządki – dziełat' uborku, dziełat' poriadki, nawodit' poriadok

robić pośmiewisko z kogo – dziełać iz kogo-libo posmieszyszcze
 robić propozycję – dziełać przedłożenje
 robić przedstawienie – ustraiwat' scenu
 robić prześwietlenie – dziełać proswiecziwanije
 robić przegląd 1) 'przeglądać w celu kontroli'; 2) 'przedstawiać najważniejsze wiadomości';
 3) 'robić lustrację wojsk' – 1) proizwodit' osmotr; 2) dziełać obzor; 3) dziełać smotr
 robić przyjemność – dostawlat' udowolstwije
 robić przypuszczenie – dziełać priedpołożenje
 robić psoty – dziełać szałosti
 robić różnicę między kim a kim – wydieleat' kogo-libo
 robić ruch w interesie – wiesti ożywlonnuju diejatielnost'
 robić sceny – ustraiwat' sceny
 robić sekret (tajemnicę) – dziełać iz czego-to siekriet (tajnu)
 robić się na bóstwo – stroit' iz siebia krasawicu
 robić skrzydłami – machat' kryljami
 robić sobie z kogoś zabawę – zabawlat'sia za czużoj szcot
 robić sprawunki (zakupy) – dziełać pokupki
 robić starania (wysiłki) – priłagat' staranija (usilija)
 robić szydełkiem – wiazat' kriuczkom
 robić szykany komu – priesledowat' kogo-libo
 robić ślub – dawat' obiet
 robić śmiechy z kogo, czego – szutki szutit' nad kiem, czem-libo
 robić świństwo – dziełać swinstwo
 robić tłok – dziełać dawku (tołkotniu)
 robić tłum 'udawać tłum' – sozdawat' tołpu
 robić tragedie – dziełać (ustraiwat') tragiedii
 robić trudności – sozdawat' priepiatstwija
 robić twarz – nakraszywat'sia, grimirowat'sia
 robić wiele hałasu o nic – dziełać mnogo szuma iz niczego
 robić wiosłami – rabotat' wiosłami
 robić (kogo) w konia – naduwat' kogo-libo
 robić (komu) wodę z mózgu – wkrucziwać (pudrit') mozgi komu-libo
 robić wrażenie – proizwodit' wpieczatlenije
 robić wrażenie czego 'wyglądać na co' – proizwodit' wpieczatlenije czego-to
 robić wstręty – dziełać pomiechi
 robić (komu) wstyd – stydit' kogo-to
 robić wszystko na jedno kopyto – dziełać wsio na odno lico
 robić zakupy – dziełać pokupki
 robić zawód komu – podwiesti kogo-libo
 robić zbiegowisko – sobirat'sia tołpoj
 robić z gęby cholewę (ścierkę) – brosat'sia słowami
 robić (co) z głową – dziełać czto-libo s gołowej
 robić z igły widły – dziełać iz muchi słona
 robić z muchy słonia – dziełać iz muchi słona
 robić żarty z kogo czego – szutki szutit' nad kiem-, czem-libo